

ISUS NAVIJEŠTA I BRANI SVOJE EVANĐELJE

Michael Krämer

U V O D

PREDMET KATEHIZACIJE

Za katehetu svih vremena, a tako i za katehetu našega doba – ako želi poučiti u kršćanskoj vjeri, a ne u nekoj sveopćoj ljudskoj religioznosti – vrijedi ona apostola Pavla: "...kada dodoh k vama, braćo, da vam navijestim svjedočanstvo Božje, ne dodoh s visokim govorom ili s mudrošću, jer ne držah zgodnim među vama išta drugo znati osim Isusa Krista, i to razapetoga" /1. Kor 2,1-2/. **Isus Krist i njegov misterij spasenja** – to je ono što kao katehete trebamo naviještati.

PROBLEM DANAŠNJE KATEHIZACIJE

Današnji je kateheta pri svome poslu u znatnoj neprilici. Omladina koju poučava živi u materijalističko–ateističkoj okolini koja ne reducira Isusa iz Nazareta samo na običnog čovjeka nego u krajnjim stavovima niječe čak da je živio. Ali ne samo to. I sama biblijska znanost razorila je pojam o povijesnom djelo-

vanju Isusa kakav je kroz vijekove nastao na temelju nekritičkog čitanja evanđelja. Isusovi životopisi, kakvih nam je prošlost ostavila u velikom broju u baštinu, više ne služe svrsi. Ne odgovaraju današnjoj spoznaji o evanđeljima.

Spoznaja da evanđelja prikazuju Isusa i njegovo djelovanje onako kako su ga gledali apostoli i kršćani poslije Isusovog uskrsnuća i u svjetlu njihovog iskustva u prvim kršćanskim zajednicama nameće pitanje: U kojoj mjeri ti prikazi zaista odgovaraju povijesnom djelovanju Isusa iz Nazareta? Možemo li uopće na temelju ovih dokumenata pouzdano upoznati povijesnu ličnost Isusovu i njegovo djelovanje, ili se moramo zadovoljiti svjedočanstvom vjere onih koji su s njime živjeli, kojima se ukazao poslije svoje smrti na križu živ, u preobraženom stanju koje je obdario svojim duhom i poslao da za njega svjedoče pred cijelim svijetom. U posljednjih pedeset godina među bibličarima je vladala velika skepsa – a djelimično i dalje traje – kada se govorilo o mogućnosti da iz evanđelja dosegne povijesnog Isusa. Mnogobrojne se knjige posvećuju ovoj temi¹, ali kateheti nisu baš na radost i ut-

jehu. Rijetko koja daje opširan vidik Isusove riječi i djelovanja. Opterećene su ogromnim balastom znanstvenosti. Kod katehete to može ostaviti pozitivan utisak, barem u tom smislu, što ima posla s ozbiljnom znanstvenom raspravom. Ali što će mu to u njegovoj katehezi? Kako će uopće ta pitanja u katehezi dotaći a da ne pobrka pojmove svojih učenika? On se nužno pita: smije li i ubuduće govoriti o Isusu onako kao da su evanđelja neposredni zapisnici očevidaca djela i riječi Isusovih o kojima govore /kako se to do sada radilo/? Zar to nije neiskrenost? Neće li takva neiskrenost škoditi njegovim učenicima kada prije ili kasnije drugdje naiđu na ove probleme? Eto poteškoća koje ima današnji kateheta kada treba govoriti o Isusu Kristu.

Želio sam u toj situaciji priskočiti katehetama u pomoć. Tako se rodila ova serija članaka koji se zasnivaju na predavanjima što sam ih održao na Salezijanskoj visokoj teološkoj školi u Benediktbeuernu /Zapadna Njemačka/ i na dugogodišnjem radnom iskustvu s biblijskim grupama među običnim pukom. Zato sam uvjeren da je taj način prikazivanja Isusa Krista i njegovog Evanđelja pristupačan i svakom kršćaninu koji nema neke naročite teološke kulture.

PLODOVI NOVIJE EGZEGETSKE METODE

Šezdesetih godina našega stoljeća udomaćila se u biblijskoj znanosti nova metoda istraživanja koju su Nijemci, kod njih je ta metoda nastala, nazvali "metoda povijesti predaje" /Überlieferungsgeschichtliche Methode/. Njenim oruđem postalo je bibličaru moguće pratiti povijest preobražavanja evanđeoskih poruka od njihovog fiksiranog stadija u evanđeljima, pa unazad preko raznih prelaznih oblika za vrijeme usmene predaje, sve do njihovog prvobitnog oblika u povijesnoj Isusovoj situaciji. Ta nas je metoda dovela do važne spoznaje: prve su kršćanske zajednice doduše Isusove riječi i djela prepričavale u svjetlu njihove vjerske spoznaje stečene o Isusu nakon njegova uskrsnuća i nakon primitka Duha Svetoga; prvi su kršćani naročito riječi Isusove primjenjivali na svoje potrebe

kako bi njima vjernike poučavali, opominjali i hrabрили, ne gledajući je li Isus izvorno tim riječima htio baš to isto reći ili nešto sasama drugo. Tako je npr. vjerojatno da je Isus onu prijetnju: "Dobra je sol. Ali ako sol obljutavi, čime će se ona osoliti? Niti valja za zemlju niti za gnoj. Izbaci se van. Tko ima uši da sluša, neka čuje!" /Lk 14,34-35/ izrekao protiv pismouka i farizeja, koji su se smatrali solju Božjeg naroda, ali nisu Isusu vjerovali. Time su postali obljutavjela sol te im Isus ovom slikom prijeti gubitkom njihove funkcije. Kršćane nije smetalo u toku predaje tu Isusovu riječ primijeniti na mlake kršćane, ili čak općenito na sve kršćane, kao opomenu da ostanu vjerni. U prvom smislu naglasimo stu Isusovu Riječ u Evanđelju sv. Luke, a u drugom smislu u Evanđelju sv. Mateja u ovom obliku: "Vi ste sol zemlji. Ali ako sol obljutavi, čim će se ona osoliti? Više nije ni za što, osim da je bace van da je ljudi pogaze" /Mt 5,13/. Tako su dakle davali Isusovim riječima samo nov smisao ali nisu fantastično izmišljali riječi i djela te ih Isusu, pripisivali, kako se to prije mislilo, na temelju činjenice da mnoge riječi Isusove, onakve kakve ih čitamo u evanđeljima reflektiraju probleme prve kršćanske zajednice, a ne probleme Isusove. Pokazalo se dakle na temelju rezultata te metode da je kršćanska tradicija, kada govori o riječima i djelima Isusovim, mnogo pouzdanija nego se ranije pretpostavljalo. Kršćanska tradicija je uvijek tvrdila da prenosi evanđelje koje potječe od povijesno poznatog Isusa iz Nazareta, a ne neke vlastite teološke spekulacije koje se oslanjaju na ukazivanja uskrslog Isusa i na djelovanje Duha Svetoga po kršćanskim zajednicama. Da tu tvrdnju treba uzeti ozbiljno, dokazuju rezultati istraživanja pomoću spomenute metode. Naravno da nije moguće svuda i uvijek glede procesa tradicije doseći jasne i neosporne rezultate u svim pojedinostima. Ali već globalna spoznaja činjenice da kršćanska tradicija ne izmišlja Isusova djela i riječi, već ih samo aplicira u novim situacijama, daje nam pouzdano pravo razriješiti literarne sastave u kojima se susrećemo s Isusovim riječima i djelima u evanđeljima, te nastojali pronaći životnu situaciju u kojoj ih je Isus izgovorio odnosno učinio, kako bi sigurni-

je uočili njihovu svrhu, a iz svrhe bolje razumjeli njihov iskonski smisao. Čisteći tako tradicionalni materijal od kasnijih naslaga tumačenja, otkrivamo Isusove riječi i djela za koje nije teško pronaći situaciju u kojoj ih je izrekao ili učinio, jer Isus nije govorio školski, već uvijek u konkretnim okolnostima koje su bile pune protivljenja i borbe. Tako njegove riječi i djela dobivaju na jasnoći i logičnosti. Čitajući ih na taj način iskrsava pred našim očima veoma plastičan i živ Isusov lik; mnogo izrazitiji nego ga prikazuju sadašnja naša evanđelja. Sadržaj slijedećih izlaganja plod je takvog načina istraživanja teksta, iako se ovdje potpunoma napušta znanstveni stil prikazivanja. Naravno da će zbog toga u tim izlaganjima štošta izgledati jednostavno, što je u stvari veoma složeno; i kao sigurno, što je zapravo samo osnovana hipoteza. O tome treba voditi računa. I još nešto. S obzirom da ova izlaganja žele slijediti koliko je to moguće povijesne tragove Isusovog djelovanja, nedostajat će u njima refleks pobožnog čuvstva, koje u pravoj katehezi ne smije nikada nedostajati. To će kateheta sam i iz drugih izvora znati upotpuniti.

I. NADOBUDNI POČETAK ISUSOVOG DJELOVANJA

Isusova djela i riječi, koje nam je kršćanska tradicija sačuvala, svjedoče uvjerljivo o tome da se u Isusovom djelovanju ocrtavaju dva veoma različita razdoblja. Prvo – od bibličara nazvano "galilejsko proljeće" – puno je Isusovog oduševljenja i nade da će Božji narod prihvatiti njegovu "radosnu vijest", i drugo puno ogorčene borbe sa pismoznancima i farizejima, a završava smrću na križu. Koliko dugo traju ova razdoblja, nije moguće utvrditi, kao što općenito nije moguće utvrditi da li je Isus u javnosti djelovao samo jednu ili tri godine. Prema takozvanim sinopticima /tri starija evanđelja: Matej, Marko i Luka/ Isus je bio samo jedanput za svečanost Pashe u Jeruzalemu, a prema Ivanu bio je tri puta. Početak drugog razdoblja označen je epizodom u Cezareji Filipovoj /Mt 16,13-23; Mk 8,27-33; Lk 9,18-22/ i preobraženjem na gori Tabor /Mt 17, 1-3;

Mk 9,2–13; Lk 9, 28–36/.

1.1. PRVI POČECI

Zašto Evanđelje ne počinje svoje pripovijedanje s rođenjem Isusovim?

Iskonski tj. u najstarijem obliku tradicije, evanđeosko pripovijedanje nije počimalo s rođenjem Isusovim, već s nastupom Ivana Krstitelja. A i danas evanđelje po Marku i po Ivanu ne kažu ništa o Isusovom djetinjstvu. Ako Matej i Luka o tome govore, onda to ne čine zato jer žele govoriti o malom Isusu. Imaju svojih drugih razloga o kojima će biti govora u svoje vrijeme.

Prema spekulacijama pismoznancu očekivalo se da Mesija dođe iznenada kao odrastao čovjek, ratnik, kome se ne zna ni oca, ni majke, ni ostale rodbine. To što se Isusova rodbina zna, to će mu predbaciti kao dokaz da on nije pravi Mesija /usp. Mk 6,3; Mt 13,55; Iv 7,27/. Kad je to tako, kakvog bi onda imalo smisla pred Židovima govoriti o Isusovu djetinjstvu? Bilo je bolje o tome šutjeti i početi s nastupanjem Ivana Krstitelja, Mesijinog preteče.

1.2. IVAN KRSTITELJ

Prva kršćanska zajednica nije bila zainteresirana pitanjem rodbinske veze između Isusa i Ivana Krstitelja. Najstarija tradicija o tome ne govori. Njima je bilo važno da je Ivan Krstitelj navještao skori dolazak Božjeg kraljevstva i spremao narod na dolazak Mesije krštenjem, pokorom i obraćenjem, te da je odbio od sebe mišljenje da je on Mesija. Mesiju je navještao riječima od kojih je kršćanska tradicija kao jezgro sačuvala ovo: "Ja vas krstim vodom u znak obraćenja, ali onaj koji dolazi poslije mene jači je od mene. Ja nisam dostojan skinuti mu obuću. On će vas krstiti svetim Duhom i vatrom. On drži u ruci lopatu i očistiti će svoje gumno, skupiti će svoju pšenicu u žitnicu, a pljevu će spaliti ognjem neugasivim" /Mt 3,11/. /O Krstitelju više kad bude riječ o svjedočanstvu Krstitelja za Isusa./

1.3. SKRIVENI ŽIVOT ISUSOV

Glas o Ivanu Krstitelju pročuje se i do Nazareta. Tamo je do tada Isus živio u sjeni svoje obitelji. Njegovi su ga zemljaci smatrali Josipovim i Marijinim sinom. Josip je po zanimanju bio kućegraditelj /tekton/. Isus je i sam radio isti zanat /Mk 6,3/. Isus tako živi otprilike trideset godina /Lk 3,23/ nezapažen među svojim sugrađanima, pa nam se nameće pitanje: što je s njegovim božanstvom? Je li ga Isus brižljivo prikrivao? Govoriti o Isusovoj psihi i svijesti teško je i konačno sve što se kaže svršava u spekulaciji. Kršćanska zajednica vrlo rano govori o Isusu kao o preegzistentnom Sinu Božjem koji je postao čovjekom /o Isusu kao o Sinu Božjem govori od samog početka!/. U tim se izrekama govori jasno i snažno o Isusovu čovjstvu: "I Riječ je mesom postala i nastanila se među nama" /Iv 1,14/. Još ranije su one riječi iz Poslanice sv. Pavla Filipljanima, koje su vjerojatno uzete iz jedne tada poznate himne: "On, božanske naravi, nije se ljubomorno držao svoje jednakosti s Bogom, nego se nje lišio uzevši narav sluge i postavši sličan ljudima. Kad postade kao čovjek, ponizi sam sebe postavši poslušan do smrti, i to do smrti na križu" /2,5-7/. Cijeli nam sačuvani materijal Isusovih riječi i djela potvrđuje ovaj utisak. Osim činjenice da je Isus bio svjestan kako stoji u jednom do tada u Izraelu nepoznatom odnosu s Bogom kao sa svojim ocem, dokumentiraju nam riječi i djela Isusova u svemu pravog čovjeka. Kako je daleko kod samoga Isusa sezalo ono lišenje njegove jednakosti s Bogom, ostatak će tajna, kao što će nam ostati tajna kako je Isus kao čovjek saznavao planove i volju svog nebeskog Oca. Da ih nije već u krilu svoje majke ili kao dijete znao, to nam ono što o njemu u evanđeljima saznajemo uvjerljivo svjedoči. Vjerojatno je i za njega bio put do te spoznaje molitva i razmišljanje.

Da su Isusovi interesi drugačiji od interesa čestitih i pobožnih mladića njegovih vršnjaka, očituje se u epizodama kao što je ona o dvanaestogodišnjem Isusu u hramu /Lk 2,41–52/. Je li ta epizoda povijesna ili ne, ne možemo znati. Ali činjenica da je Isus ostao neoženjen, jasno je svjedočanstvo o tome da se u

njemu nešto zbiva što nije svakidašnje. U Izraelu ženidba je bila glavni cilj odraslog zdravog mladića; sjetimo se riječi kojima su rabini prijetili onima koji se, dostignuvši dob od osamnaest godina, nisu htjeli oženiti i tako ispuniti prvu zapovijed Stvoritelja /Post, 28/. "Rabi Eliezer je rekao: tko se ustručava radati potomstvo je kao onaj koji proljeva krv. Tko proljeva ljudsku krv njegova neka se krv proljeva... Rabi Jakob: Jednak je onome koji umanjuje sliku i priliku Božju... U školi rabi Jišmaela se učilo: Do dvadeset godina Bog čeka i gleda čovjeka kada će se ženiti. A ako su ove godine došle, a da se nije oženio, onda Bog kaže: Neka mu usahnu kosti!"² Da je Isus pod ovakvim uvjetima ostao iza svoje dvadesete godine neoženjen, znak je njegove osobne neovisnosti, svjedočanstvo o osobnim interesima koji se mnogo razlikuju od interesa njegove okoline. On je Sin Božji koji raste i sazrijeva za svoju veliku misiju: navijestiti kraljevstvo svoga Nebeskog Oca. Strpljivo čeka Isus na Očev znak da je vrijeme za nastup u javnosti.

Prema tome izgleda da je Isus u vijesti o djelovanju Ivana Krstitelja vidio znak da je došlo njegovo vrijeme. S mnogima koji su iz Galileje, a vjerojatno i iz samoga Nazareta, krenuli k Ivanu na Jordan, uputio se i Isus.

1.4. POSLANJE ISUSOVO

U znak svoje pripravnosti za dolazak Božjeg kraljevstva uvrštava se Isus u red krštenika. Bi kršten od Ivana i "odmah, dok je izlazio iz vode, vidje gdje se otvaraju nebesa i Duha gdje poput goluba silazi na njega. Dode glas s neba: 'Ti si Sin moj, Ljubimac moj, Tebe sam opunomoćio' /Mk 1,10-11/. Riječ 'eudokesa' i odgovarajuća aramejsko-hebrejska 'hafacti' ne izaziva samo čuvstvo naklonjenosti, već i pojam 'suglašavanja', 'odobravanja', 'potvrđivanja autentičnosti'. Tako da je gornji prijevod 'Tebe sam opunomoćio' potpuno ispravan. Događaj je Isusovo ustoličenje, njegova investitura. Primljeni Duh ga osposobljava za poslanje koje treba započeti, a glas Oca s neba daje mu odobrenje, punomoć. Naravno da su kršćani, što su jasnije upoznali i ispovijedali Isusovu bogočov-

ječnost, teže mogli zamisliti da Isus, odvijeka Sin Božji, iste božanske naravi s Ocem, treba takve spremne i potvrde s neba. Radije su stoga tumačili događaj kao 'objavljenje' do sada skrivenog Isusa u javnosti. Razlika između prikaza događaja po Marku i po Mateju već očituje tu tendenciju.

Da Isus prima Duha u obliku goluba, jedinstveno je i bez primjera u cijelom Starom i Novom Zavjetu. Duh se tamo manifestira u obliku snažnog vjetrova ili plamenih jezika. Isus ne prima Duha ovako, niti ga prima u obliku orla, već u obliku 'goluba'; u znak da je taj njegov duh krotak, umiljat, bezazlen, nenasilan.

Poslije krštenja Isus se ne vraća više u tišinu nazaretske kuće, već ga duh odvede u pustinju.

1.5. ISUS NA KRIŽANJU DVAJU PUTOVA U SVOJE JAVNO DJELOVANJE

Sinoptična evanđelja /Mt, Mk i Lk/ govore neposredno poslije Isusovog krštenja o napastima kojima je Isus bio u pustinji izložen, a koje je pobjedonosno odbio.

Što je Isus radio u pustinji? Evanđelja kažu da je četrdeset dana i četrdeset noći postio. Ne kažu nam zbog čega je postio. Vjerojatno ne s namjerom da trapi svoje tijelo, jer za to, po mišljenju samog Isusa, sada nije vrijeme: "Dodoše k njemu Ivanovi učenici i rekoše mu: 'Zašto mi i farizeji postimo, a učenici tvoji ne poste?' Isus im odgovori: 'Mogu li postiti svatovi, dok je mladoženja među njima?'" /Mt 9,14-15/. Vjerojatno nećemo pogriješiti ako zamislimo Isusa za to vrijeme zanesena Duhom u molitvi i razmišljanju o svojoj budućoj zadaći: naviještati Božje kraljevstvo. Narod pred koji će morati stupiti sa svojom Blagoviješću doduše žudno očekuje dolazak Božjeg kraljevstva; naročito sada poslije nastupa Ivana Krstitelja. Ali ga posve drugačije predstavljaju od onog što će im Isus, poslan od svog Nebeskog Oca, navijestiti. Isto tako imaju i svoje gotove pojmove o Mesiji i o njegovu nastupanju. Oni očekuju junaka, vojskovođu koji će okupiti narod i povesti ga u odlučujuću bitku za podvrgavanje cijeloga svijeta Božjem kraljevstvu na zem-

lji. A on će morati stupiti pred njih kao krotki i neugledni 'Sluga Božji' o kome govori prorok Izaija /Iz 42, 1-4 usporedi Mt 11, 15-20/ i navijestiti im Božje kraljevstvo koje je duhovno i koje započinje neopaženo u srcima onih koji će vjerovati njegovoj Blagovjesti /usp. Mt 13, 31-33; Mk 4, 26-30/. Suočen s tim očekivanjima naroda, Isus i sam dođe u napast. Đavao mu sugerira neka nastupa onako, kako se to od njega očekuje: Ako si Sin Božji, kaži, da ovo kamenje postane kruhom... Ako si Sin Božji, baci se sa krova hrama... pokaza mu sva kraljevstva ovoga svijeta, pa mu reče: Sve ću ti ovo dati, ako padneš ničice, te mi se poklo- niš /vidi Mt 4,1-11; Lk 4, 1-13/.

Kako god zamisliti odnos naših vijesti u evanđeljima o Isusovim napastima prema događajima o kojima govore, i radi li se o opisu izvanjih događaja ili o literarnom prikazu procesa koji se odigrao u duši Isusovoj, tekst nam kaže da je Isus na početku svoga javnog djelovanja ozbiljno bio napastovan da nastupa onako kako se očekivalo da Mesija nastupi.

Prva napast podsjeća na 'manu' u pustinji /vidi Izl. 16,11-21/. Očekivalo se da se u danima Mesije ponove čudesa koja su se dogodila prilikom izlaska naroda iz Egipta, samo još u većoj moći i sjaju. Mesija je drugi Mojsije, samo još moćniji i slaviji! Pa kako im je prvi Mojsije dao kruh s neba, tako će im i drugi dati. To đavao sugerira Isusu, kada kaže: "Ako si zaista Sin Božji, naredi da ovo kamenje bude kruh" /Mt 4,3/. Ne radi se o Isusovoj gladi. Da je utazi, bilo bi dovoljno da jedan jedini kamen pretvori u kruh, a ne sve ono kamenje u pustinji dokle oko seže. Radi se dakle o nepreglednoj količini. Tko je vidio judejsku pustinju, zna kako je prekrivena mnoštvom kamenja od veličine šake do veličine glave. Kad bi Isus to kamenje pretvorio u kruh, došao bi svijet, vidio, zadivio se i upoznao bi po tome znaku da je on očekivani Mesija /usporedi reakciju naroda nakon što je Isus umnoženjem kruha nahranio narod u pustinji Iv 6,1-15/. Da bi se događaj brzo proučio, lako je razumjeti, kad se zna da ova pustinja počinje neposredno iza zidina grada Jeruzalema! Ali Isus odbija napasnika riječima Svetog pisma: "Ne živi čovjek

samo o kruhu, nego o svakoj riječi koja izlazi iz usta Božjih" /Pnz 8,3; Mudr 16,26/. Kako su Izraelci napustili Egipat i krenuli u pustinju ne znajući od čega će živjeti, potpuno se oslanjajući na "riječ Božju" koja im je rekla da izađu u pustinju, tako veli Isus kao odgovor đavlu: "poslušnost riječi Očevoj" za njega je mjerodavna /usporedi Iv 4,31–34/.

U drugoj napasti sugerira đavao Isusu neka se baci s krova hrama. Ako se sjetimo da je postojalo vjerovanje da će se Mesija kada dođe pojaviti na krovu hrama, onda i ta napast dobiva smisao kao prva: navesti Isusa da se objavi kao Mesija onako kako je to narod očekivao. Strack–Billerbeck /Das Evangelium nach Matt- haus erläutert aus Talmud und Midrasch, svezak I, str. 151) donosi slijedeću rabinsku izreku: "Naši učitelji su naučavali: Kada će se kralj, Mesija, objaviti, onda će doći i stajati na krovu svetišta i reći: Vi, jadnici, vrijeme vašeg oslobođenja je došlo." Isus odbija napasnika s primjedbom da nije dozvoljeno staviti Boga na kušnju. Smisao tih riječi vjerojatno nije taj da Isus indirektno đavlu napominje da je on Bog te da ga prestane napastovati. Vjerojatnije želi reći da njemu, Isusu, nije ni na kraj pameti da poslušna napasnika te tako stavi Boga na kušnju. On je siguran u sebe, u svoje poslanstvo i u Oca koji ga šalje; njemu ne treba tih spektakularnih nastupa da se uvjeri u istinitost onoga što mu je bilo rečeno poslije krštenja.

Treća napast je također mesijanskog značaja. Po proročanstvima /vidi Daniel 2,31–6 i 37'45; 7, 13–15/ mesijanskom se kraljevstvu imaju podvrći sva kraljevstva zemlje. Napasnik sugerira Isusu da će on taj posao za njega obaviti ako ga prizna svojim gospodarom: "Sve ću ti ovo dati, ako padneš ničice te mi se pokloniš" /Mt 4, 9/. Sada Isus odlučno odvraća napasniku: "Odstupi, sotonu, jer je pisano: 'Gospodaru, Bogu svojemu, klanjaj se i njemu jedinom služi' /Mt 4, 10/. Isus ovim riječima ne traži da mu se đavao klanja, kao Gospodaru i Bogu svome, već tvrdi da se on jedino Bogu klanja i nikome drugom.

Mi kršćani kasnijih vremena čudimo se zašto najstarija kršćanska predaja govori o tim Isusovim napastima na početku njegovog jav- orijentacije

nog nastupa u Izraelu. Ona to vjerovatno čini zato što su se i prvi kršćani, Židovi, čudili tome da Isus nije onako nastupio kako se to za Mesiju očekivalo. Odgovor tradicije na to čuđenje je glasio: Nije to bila volja Božja. Đavao je doduše Isusa na početku svoga djelovanja u tom smislu napastovao, ali je Isus, predajući se volji Oca svoga nebeskoga, te napasti energično i pobjedonosno odbio. Dragovoljno je na sebe uzeo od Oca mu dodijeljenu ulogu poniznog 'Sluge Božjeg' /vidi Iz 42, 1–4; 49, 1–6; 50, 4–9; 52, 13–53, 12/.

1. 6. ISUSOVO DJELOVANJE U JUDEJI

Presinoptička predaja posvjedočuje da je Isus prvo vrijeme djelovao u Judeji, iako sinoptička evanđelja o tome periodu ne donose nikakvih događaja ni riječi Isusovih. Ivan međutim govori o prvom prazniku Pashe Isusa u Jeruzalemu.

1.6.1. Izgon trgovaca iz hrama

Tom prvom vremenu Isusovog djelovanja u Judeji pripada vjerojatno i izgon trgovaca iz hrama. Isus je onako pun Duha otišao od Jordana, boravio četrdeset dana u pustinji gdje je nadvladao napasti i sada po prvi puta ulazi u Jeruzalem i u hram. Kad vidje u dvorištu hrama onaj vašar, spopadne ga gnjev, "isplete bič od užeta te ih sve istjera iz hrama, skupa s ovcima i volovima. A mjenjačima prosu novac i stolove isprevrta. A prodavačima golubova reče: 'Nosite to odavde! Ne pravite od kuće Oca moga tržnicu!' /Iv 3, 13–16/. Upitan: "Koji nam znak daješ da to smiješ činiti? – odgovori Isus riječima odgovarajućim njegovom gnjevu: "Razvalite ovaj hram i u tri dana opet ću ga podići!" Naravno, nije očekivao da razvale hram, pa da vide hoće li ga u tri dana moći podići. Ocijenili su njegove riječi kao bogohulje koje mu neće oprostiti. Kod suda će mu ih predbaciti kao optužbu /Mt 26, 61; Mk 14,58/. Ni sami kršćani se pred tim Isusovim riječima ne osjećaju lagodno i ne usuđuju se priznati da je Isus te riječi rekao. Sinoptička evanđelja

ih prešućuju kada govore o tom događaju /vidi Mt 21,12-13; Mk 11, 15–19; Lk 19,45-46/. A i kasnije, u vrijeme Ivanovog Evanđelja, izgleda da se usuđuju otvoreno priznati da je Isus to rekao, samo zato što se u međuvremenu našlo tumačenje kojim se tim riječima oduzela njihova sablažnjivost. To tumačenje glasi: "Ali je on govorio o hramu svoga tijela" /Iv 2,21/. Još se u evanđeljima može slijediti tragove puta kojim je došlo do toga tumačenja. Vjerojatno je taj put tekao ovako: U optužbi protiv Isusa u toku predaje počelo se govoriti: "Mi smo ga čuli gdje govori: 'Razorit ću ovaj hram, **sagrađen ljudskom rukom**, i za tri dana sagrađit ću drugi, koji neće biti sagrađen ljudskom rukom' /Mk 14, 58; vidi Mt 26, 61/. Kombinirajući ovu izreku "**koji neće biti sagrađen ljudskom rukom**" s Isusovim uskrsnućem trećeg dana, lako se moglo doći na misao da je Isus tada govorio o hramu svoga tijela, a ne o svetištu u Jeruzalemu. Toliko je to bilo lakše kod kršćana koji su već poznavali Poslanicu sv. Pavla Korinćanima i tamošnju izreku: "Zar ne znate da je vaše tijelo hram Duha Svetoga?" /1 Kor 6,19/. Ako je već tijelo svakog kršćanina hram Duha Svetoga, koliko je više to tijelo Isusovo! Lako je uostalom bilo za kršćane židovskog porijekla, čim su došli do spoznaje da je Isus vječni Sin Božji koji se utjelovio i živio kao čovjek među njima, primijeniti pojam šatora a kasnije hrama Božjeg, kao mjesto Božje nazočnosti, na Isusovo tijelo.

1.6.2. Isus se otkriva prije djelima nego riječima

Ivan pripominje: "Dok je Isus boravio u Jeruzalemu o blagdanu Pashe, počеше vjerovati u njega, jer su vidjeli čudesa koja je činio. Ali im se sam Isus nije povjeravao..." /2,23–24/. A i Luka se slično izražava: "U svojoj prvoj knjizi, Teofile, iznio sam sve što je Isus učinio i učio..." /Dj 1,1/.

Prije nego što je Isus mogao početi govoriti o Božjem kraljevstvu što ga je došao navijestiti, morao je djelima stvoriti osnovicu povjerenja u sebe kao autentičnog poslanika Božjeg s čijim dolaskom započinje mesijansko doba,

jer neće biti njegovim židovskim slušateljima lako u njega vjerovati /vidi Mt 11, 1–6/. Stoga se Isus izgleda u početku zadovoljio s time da je općenito pozivao na obraćenje i budio nadu u skori dolazak kraljevstva Božjeg. Takve su riječi:

"Obratite se, jer je blizu kraljevstvo nebesko" /Mt 3,2; Mk 1,15/.

"Blago vama, siromasi, jer je vaše kraljevstvo nebesko" /Lk 6,21/.

"Blago žednima i gladnima pravednosti, jer će se nasititi" /Mt 5,6/.

Dodite k meni svi koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas okrijepiti" /Mt 11,28/.

Čudesa koja je činio usprkos tomu što Isus nije govorio da je on Mesija, niti je nastupao onako kako se za Mesiju očekivalo, budila su među ljudima slutnju da je on Mesija, kako gore navedene Ivanove riječi kažu.

1. 7. ISUS SE VRAĆA U GALILEJU

O pozornici glavnog Isusovog djelovanja prikazi evanđelja se razilaze. Dok sinoptici navode kao glavno poprište Isusovog djelovanja, osim posljednjeg tjedna, Galileju Ivan govori samo o Isusovom djelovanju u Jeruzalemu i na putu od Jeruzalema u Galileju, osim čuda kod svadbe u Kani Galilejskoj. Povijesna činjenica daje vjerojatno i jednim i drugima pravo u tom smislu da sinoptici šutke prelaze preko onih scena razotkrivanja Isusovog božanskog autoriteta koje su dovodile do teških rasprava s vjerskim autoritetima u Jeruzalemu te bile općenito Židovima na sablazan /o tome u svoje vrijeme opširno/, a Ivan ispušta one više neospornije riječi i djela Isusova iz Galilejskog područja. Da je najstarija judeo–kršćanska tradicija, koju reflektiraju sinoptici, brižno izbjegla prenijeti takva djela i riječi Isusove koje previše očito ističu njegov božanski autoritet dosta je očigledno, tako da se zapaža izvjesno rejudaiziranje Isusovih riječi.

Sinoptici vele da se Isus, nakon što je Ivan Krstitelj bio bačen u tamnicu, povukao u Galileju te da je istom tu počeo naviještati Blagovijest o kraljevstvu Božjem /vidi Mt 4, 12;

Mk 1,14s/. Možda je Isus do hapšenja Ivana Krstitelja usko s njime surađivao te se istom poslije toga potpuno osamostalio. Ako je takva suradnja u početku postojala, sigurno je kršćani nisu naročito naglašavali da se ne bi iz toga zaključilo da je Ivan veći, a Isus da je samo Ivanov učenik. Možda je i to razlog zašto evanđe-

list Luka poslije krštenja spominje neki boravak Isusov u Judeji. Opisavši napasti u pustinji, Luka nastavlja: "Tada se Isus vrati sa silom Duha u Galileju i glas o njemu puče po cijeloj okolini" /4, 14/.

nastavit će se

***